

analyse af baggrunden for og oprindelsen til Den Store Proletariske Kulturrevolution en del kvaliteter såvel m.h.t. informationer som m.h.t. vurderinger og synspunkter. MacFarquhar, der tidligere var redaktør for det velanskrevne *China Quarterly*, regnes osse som en af de bedst informerede Kinakendere i Vesten. Dette indtryk bestyrkes gennem denne grundige analyse, der er baseret på såvel alment tilgængeligt og oversat materiale som svært tilgængeligt kinesisk materiale. MacFarquhar opfatter Kulturrevolutionen såvel som en konflikt mellem de såkaldte to linier angående Kinas socialistiske udvikling som en magtkamp mellem forskellige personer inden for det kinesiske kommunistiske partis ledelse: »The Cultural Revolution was rooted in both principal and personal disputes«, s. 3. Det er disse principielle og personlige konflikter, han har ønsket at gøre rede for og søge at forklare. Oprindelsen til Kulturrevolutionen føres af forf. tilbage til midten af 1950'erne og dermed til den begyndende kinesiske debat om hvilken vej den kinesiske udvikling mod socialismen skulle følge.

Første bind omhandler årene 1956-1957; heri gives der en indgående redegørelse for de begivenheder og den interne diskussion, der fandt sted i Kina i forbindelse med virkningerne af SUKP's 20. partikongres i 1956 samt den nære afslutning på såvel kollektiviseringen inden for det kinesiske landbrug som på den første kinesiske femårsplan. Centralt i denne fase og i den kinesiske diskussion står osse *Mao Tse-tungs* væsentlige tale fra februar 1957: »Om den korrekte behandling af modsigelser inden for folket«, hvori Mao skitserede et af Kulturrevolutionens centrale temaer: den fortsatte eksistens af klasser og modsigelser og dermed osse af klassekamp under socialismen, således som det retrospektivt blev fremhævet af *Lin Piao* i hans beretning om Kulturrevolutionen på det kinesiske kommunistiske partis 9. partikongres i april 1969.

MacFarquhars indgående kendskab til kinesiske forhold og til det kinesiske sprog er baggrunden for hans særdeles grundige og undertiden for detaljerede og blot beskrivende gennemgang af denne fase af Kinas socialistiske udvikling. Dermed giver han en række informationer om disse års begivenheder. Jeg deler ikke alle MacFarquhars synspunkter m.h.t. denne væsentlige fase i den kinesiske udvikling; især synes jeg, at det er noget problematisk, at der fra MacFarquhars side lægges så megen vægt på enkeltpersoner og dermed på personers rolle i forbindelse med debatten om den kinesiske udviklings indhold og retning, d.v.s. at forf.s synsvinkel rettes mod det personlige forhold mellem *Mao Tse-tung*, *Liu Shao-chi* og *Peng Teh-huai* i stedet for mod det principielle indhold i debatten. Det må nok ses på baggrund af, at det er Kulturrevolutionens politiske side, der har haft MacFarquhars interesse.

Karl Christian Lammers

Jens Kampmann: Lavvækstsamfundet. Muligheder og konsekvenser. Fremad, Kbh., 1976. 79 s.

Denne lille bog er et bidrag til den aktuelle debat. *Jens Kampmann* tager afstand fra det han kalder yderstandpunkter, på den ene side tilhængerne af »nulvækst«, på den anden side dem der tror på uændret vækst. *Kampmann* gør i første afsnit rede for, hvorfor væksten må aftage. I næste afsnit forsøger han gennem eksempler at belyse vækstbegrebet. Eksemplerne er imidlertid dårligt valgte. Han forsøger således at sammenligne to lande, hvor det ene har individuel trafik, det andet kollektiv. Han påstår at det første land vil have stærkere vækst, fordi det større antal ulykker vil give større beskæftigelse til værksteder og hospitaler. Beskæftigelse er jo for det første ikke ensbetydende med vækst, og for det andet er der faktorer, der trækker den anden vej.

I bogens centrale kapitel ræsonnerer forfatteren sig til hvordan en lavere vækst vil på-

virke de enkelte dele af samfundet. Under stærk indflydelse af politiske synspunkter kommer han her frem til en række konklusioner om, hvordan man gennem en stærkt restriktiv politik skal ændre produktion og forbrug. Han foreslår således, at det forbydes at fremstille farlige varer og varer med ringe nytteværdi, herunder nye varer som allerede findes på markedet i tilstrækkeligt udvalg. Han fortsætter med en gennemgang af forholdene for det offentlige, og om de nødvendige ændringer i erhvervsstrukturen. Flere af de fremførte påstande kalder på modsigelse, f. eks. forekommer det urimeligt at kræve kompensation for nedsat arbejdstid, når det samtidig kræves at den samlede produktion skal reduceres og det samlede forbrug nedsættes. Den kommende mangel på energi tillægges ikke særlig betydning. A-kraft afvises således med en henvisning til, at der alligevel vil blive mangel på andre råstoffer. Kampmann gør ikke tilstrækkelig opmærksom på, at genanvendelse af materialer som han så stærkt anbefaler næsten altid kræver tilførsel af ny energi.

I et særligt kapitel gennemgår han, hvordan det enkelte menneske vil opleve lavvækstsamfundet. Her har fantasien fået frit spil. Man kan nok stille spørgsmålet om det virkelig er nødvendigt at indrette boligen, den daglige tilværelse og hele samfundsopbygningen netop sådan som Kampmann forestiller sig det; men selv er han ikke i tvivl. Den dag problemerne kommer er der ikke andre muligheder.

Heinz Floto